
Cercetarea și evaluarea cercetării în domeniul contabilității în România: situația de fapt, posibile cauze și derive

Ionela-Corina CHERSAN,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
E-mail: corina.chersan.macovei@gmail.com

Rezumat

Articolul își propune să realizeze o analiză a stadiului cercetării în domeniul contabilității în România, prin comparație cu celelalte țări din Europa de Est, precum și să identifice cauzele situației analizate și eventualele derive în activitatea de cercetare, respectiv în evaluarea ei. Pentru realizarea cercetării s-a utilizat baza de date Scimago, care a permis analiza poziției României la nivelul Europei de Est din perspectiva numărului de articole publicate, a citărilor medii pe articol și a auto-cităților. Studiarea literaturii de specialitate și cunoașterea directă a unor aspecte specifice vieții academice din România au permis identificarea unor posibile cauze ale situației identificate precum și a unor comportamente, nu întotdeauna firești, generate de impunerea unor criterii de ocupare a funcțiilor didactice, fără o suficientă analiză a realităților românești și chiar fără grija pentru restabilirea rolului tradițional al universităților în societate.

Cuvinte-cheie: evaluarea cercetării, bibliometrie, analiza citărilor, Scopus, Scimago

Clasificare JEL: M14, M21, M40

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Chersan, I.C. (2017), Accounting research in Romania: state of affairs, possible causes and deviations, *Audit Financiar*, vol. XV, no. 4(148)/2017, pp. 595-604, DOI: 10.20869/AUDITF/2017/148/595

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2017/148/595>

Data primirii articolului: 27.04.2017

Data revizuirii: 07.05.2017

Data acceptării: 08.05.2017

Introducere

În ultimele decenii, mai ales la nivel mondial, dezbaterile cu privire la evaluarea cercetării în domeniul contabilității a luat amploare, în contextul mai larg al evaluării impactului cercetării asupra activității cercetătorilor în general. Date fiind modificările relativ frecvente ale standardelor minimale care trebuie îndeplinite pentru obținerea titlurilor de conferențiar universitar și de profesor universitar, respectiv pentru obținerea atestatului de abilitare în Științe economice și administrarea afacerilor, considerăm a fi de interes o propunere de început de dezbateri la nivel național cu privire la stadiul cercetării în domeniile menționate și la efectele evaluării acestei cercetări, respectiv la distorsiunile și derivatele care pot apărea atât în publicarea de lucrări, cât și în evaluarea cercetării. Avem în vedere, de asemenea, și faptul că, deși pentru o facultate și pentru studenții ei este extrem de importantă activitatea didactică, în ultimii ani, activitatea de cercetare a devenit prioritară în procesul de angajare, de promovare și de evaluare a cadrelor didactice universitare.

În ultima perioadă, mulți tineri universitari români, din țară sau din străinătate, au început să fie foarte critici la adresa cercetărilor anterioare ale celor mai în vârstă, uitând un element esențial: cercetarea se face numai după o bună cunoaștere a stadiului cercetării în domeniul de preocupare, iar până nu demult, accesul la literatura de specialitate străină era extrem de limitat. A face cercetare acum 15-20 de ani, după rigorile de acum, era aproape similar cu a întreține focul fără combustibil. Unele critici au venit însă și ca urmare a modificării repetate a condițiilor de ocupare a posturilor de conferențiar și de profesor universitar, precum și a celor de obținere a statutului de conducător de doctorat (abilitarea), existând păreri că exigențele de acum sunt prea mari în contextul obținerii poate prea facile a titlurilor de conferențiar și profesor universitar, respectiv conducător de doctorat în trecut nu prea îndepărtat.

De fapt, se constată un paradox: deși unii dintre cei care critică „mediul universitar (economic) românesc” se consideră deținători ai unei înalte competențe în cercetare, totuși, tot ei sunt temători cu privire la capacitatea lor de a îndeplini condițiile impuse prin legislația românească. Pe de altă parte, răspunsul la aceste critici nu este clar formulat, mai ales prin nedefinirea unor obiective punctuale la nivelul instituțiilor

de învățământ superior economic, cel puțin în sensul clarificării relației dintre activitatea de cercetare și cea didactică și al stabilirii unor obiective instituționale care să le permită universitarilor formularea unor obiective individuale în concordanță cu cele instituționale. În prezent, se constată o preocupare aproape exclusivă, dar de înțeles, pentru atingerea obiectivelor individuale (promovare, gradații de merit etc.)

Mai îngrijorător decât toate acestea ni se pare faptul că, în România, în contextul lipsei unei dezbateri reale cu privire la cercetarea în domeniul contabilității, în cursa pentru atingerea unor obiective individuale, se pierde din vedere ceea ce ar trebui să fie important în cercetare, și anume crearea și dezvoltarea unei piețe a ideilor.

1. Ce este piața ideilor?

În mai multe lucrări apărute în ultimii ani, H.-R. Patapievi (2004, 2007, 2014) încearcă să explice de ce în România nu există o adevărată piață a ideilor, plecând de la constatarea lipsei unei dezbateri reale nu numai în ceea ce privește cultura generală, ci și în domeniul culturii de specialitate, oricare ar fi aceasta.

Condițiile minimale pe care trebuie să le îndeplinească schimbul de idei pentru ca o piață de idei să existe sunt sintetizate de Patapievi (2007) sub forma următoarelor criterii:

1. Continuitatea schimburilor;
2. Obiectivitatea schimburilor;
3. Libertatea schimburilor;
4. Impredicibilitatea;
5. Existența unei mase critice.

Concluzia formulată de autor, după prezentarea acestor criterii, este aceea că, dacă numărul participanților la schimbul de idei nu este suficient de mare, atunci criteriile enumerate nu pot fi îndeplinite nici individual, nici toate la un loc. Mai mult, autorul afirmă că „La noi, în spațiul public, specializările nu comunică, oamenii dintr-o disciplină refuză să discute, grupările intelectuale se detestă, personalitățile se suspectează, premiile sunt gândite ca premii-contra (nu ca premii-pentru)” (Patapievi, 2007, p. 97). Din păcate, chiar dacă aceste afirmații nu sunt adevărate în toate situațiile, în unele dintre științe, ele reprezintă o realitate tristă. Pentru a depăși această situație, una dintre soluții ar putea fi reprezentată de asimilarea și interiorizarea eticii ca

element care se asociază în mod necesar cu exercițiul cunoașterii.

Dacă analizăm piața ideilor în domeniul contabilității în România, constatăm că aceasta este relativ slab dezvoltată, dar destul de serios afectată de decizii administrative, care, deși par a avea ca scop dezvoltarea cercetării, conduc de multe ori la efecte nedorite (tendința de a publica cât mai mult și doar în jurnale care sunt pe lista oficială a unor structuri administrative, renunțarea la a mai publica în scopul intrării în dezbaterile de idei, ci publicarea doar cu scopul atingerii unor obiective individuale, calitatea nu întotdeauna ridicată a lucrărilor publicate, numărul mare de autocitări, citările „prietenești/reciproce”). Pentru a analiza starea de fapt a cercetării în domeniul contabilității în România, am studiat evoluția publicațiilor și citărilor din domeniu de la noi comparativ cu situația din alte țări din Estul Europei, pentru perioada 1996-2015.

2. Literatura de specialitate

Inițial, instrumentele bibliometrice au fost utilizate mai ales în scopul gestiunii colecțiilor de reviste în biblioteci și a aprecierii influenței cercetărilor academice asupra dinamicii dezvoltării științelor. În anii '80 au început să fie folosite pentru evaluarea grupurilor de cercetare, pentru ca, la începutul anilor '90, curentele de tip *knowledge management* și *benchmarking*, ambele fondate pe indicatori de performanță și de productivitate, să fie transferate către universități. Astfel, indicatorii bibliometrici au fost văzuți ca niște instrumente de gestiune a carierelor științifice care permiteau o evaluare peste cea colegială, considerată a fi prea subiectivă și care trebuia completată, dacă nu chiar înlocuită, de niște metode bazate pe date, considerate mai obiective. Cu toate acestea, până în anii 2000, majoritatea analizelor bibliometrice s-au făcut la nivel de mari laboratoare, universități, țări și s-a evitat folosirea bibliometriei în evaluarea individuală. Odată cu trecerea la utilizarea bibliometriei ca instrument de evaluare a cercetătorilor, au început să apară reacții negative din partea multora dintre ei, aceasta fiind considerată o metodă de cuantificare simplistă a activității de cercetare. În același timp, sunt inventați indicatori care combină în maniere diferite date bibliometrice în scopul identificării celor mai buni cercetători (Gingras, 2016).

Este cunoscut faptul că, mai bine de 45 de ani, Institutul pentru Informații Științifice (The Institute for Scientific

Information – ISI, care face parte acum din Web of Science) a fost cel care producea singura bază de date bibliografică disponibilă pentru realizarea de prelucrări statistice bazate pe indicatori bibliometrici. Cu alte cuvinte, până în 2004, când a apărut baza de date Scopus (deținută de Elsevier, considerat de Financial Times cel mare grup editorial internațional care publică jurnale științifice), bazele de date Thomson Reuters, regrupate acum sub denumirea de Web of Science, erau sursa majoră de date bibliometrice (Archambault et al., 2009). Totuși, deși cele mai multe studii scientometrice au fost făcute de-a lungul timpului pe baza datelor bibliometrice aparținând ISI, în ultimii ani studiile având la bază date furnizate de Scopus au început să se multiplice (Gingras, 2016). Dar, odată cu apariția bazei de date Scopus, s-a ivit o problemă legată de comparabilitatea și stabilitatea statisticilor rezultate pe baza acestor surse de date, mai ales atunci când se realizează comparații între țări sau instituții.

Evident, și dezbaterile cu privire la cele două baze de date și la informațiile vizând cantitatea și calitatea lucrărilor regăsite în ele s-a accentuat. Au apărut din ce în ce mai multe studii comparative între bazele de date disponibile, pe lângă Web of Science și Scopus, fiind analizate Google Scholar sau alte baze de date specializate, cum ar fi PubMed. Cercetările despre bazele de date au acoperit arii diverse, cum ar fi: caracteristicile bazelor de date (Falagas, Pitsouni, Malietzis și Pappas, 2008), rata citărilor și indicele h (Bar-Ilan, 2008, Belew, 2005, Ball and Tunger, 2006). Studiile au indicat un nivel înalt de similitudine a informațiilor din Web of Science și Scopus (Norris și Oppenheim, 2007), fapt deloc surprinzător, având în vedere faptul că 7.434 de jurnale, adică 54% din Scopus și 84% din Web of Science sunt indexate în ambele baze de date (Gavel & Iselid, 2008).

Dintre indicatorii bibliometrici utilizați pentru evaluarea calității cercetării științifice, sunt de amintit indicele h și *factorul de impact*. În acest context, reamintim că noțiunea de *indice h* a fost introdusă în procesul de evaluare a activității științifice, la mijlocul anilor 2000, de către fizicianul Jorge E. Hirsch. Acest indice este egal cu numărul n de articole pe care l-a publicat un cercetător și care au obținut cel puțin n citări fiecare de la publicare. Așadar, indicele h nu este nici o măsură a cantității, nici o măsură a calității, ci o combinație între cele două. Cu privire la *factorul de impact*, o critică importantă care i se aduce este aceea a faptului că

include autocitările în totalul citărilor unui articol, astfel încât s-a ajuns ca autorilor să li se ceară să citeze articole din revistele în care doreau să publice. Thompson Reuters a încercat să combată practicile incorecte, de tipul „schimburilor” de citări între reviste, publicând „liste negre” ale revistelor care par să-și fi manipulat factorul de impact. În plus, este acceptat faptul că factorul de impact rămâne un indicator al valorii revistei și nu al articolelor. În aceste condiții, este posibil ca un articol apărut într-o revistă cu un factor mare de impact să nu fie niciodată citat (Gingras, 2016).

În ultimii ani, au devenit tot mai criticate evaluările bazate pe indicatori bibliometrici. Astfel, prestigioasa revistă *Nature* susține într-un editorial din iulie 2016 că „acești indicatori sunt reductivi și pot fi periculoși” (Nature, 2016). Indicatorul vizat este factorul de impact al unui jurnal, respectiv numărul mediu de citări (pentru fiecare articol publicat) pentru lucrările publicate pe o perioadă de doi ani. Astfel, se consideră, de exemplu, că el conduce la subaprecierea unor discipline (contabilitatea ar putea fi inclusă aici) care nu sunt din domeniul central în ceea ce privește cercetarea și în care ratele de citare mici sunt o caracteristică. Deși neajunsurile utilizării acestor indicatori au fost dintotdeauna bine cunoscute, ele nu i-au împiedicat pe cercetători, pe finanțatori și pe decidenții din universități și din organismele de stabilire a criteriilor de evaluare a activității de cercetare să le utilizeze și să le promoveze câteodată în mod excesiv. Cu siguranță pot fi găsite argumente juste care să legitimeze utilizarea indicatorilor bibliometrici pentru a analiza performanța în cercetare, însă utilizarea lor ca obiective manageriale poate lăsa universitarilor sentimentul că li se cere să își schimbe comportamentul pentru a îndeplini obiective de multe ori arbitrare (Nature, 2016).

3. Metodologia de cercetare

Pentru a analiza posibilitatea schimbului de idei în domeniul contabilității, în România, am plecat de la baza de date realizată de grupul de cercetare SCImago al Consiliului Superior al Cercetării Științifice (Consejo Superior de Investigaciones Científicas - CSIC) al Universităților Granada, Extremadura, Carlos III (Madrid) și Alcalá de Henares, disponibilă la adresa <http://www.scimagojr.com/journalrank.php>. Indicatorii dezvoltați de acest grup indică vizibilitatea jurnalelor conținute în baza de date Scopus, începând cu anul

1996. Modalitatea de calcul a indicatorilor pe baza cărora a fost realizat studiul care a servit la dezvoltarea acestei baze de date, precum și motivația care a stat la baza calculării lor sunt explicate pe larg într-un articol publicat de Guerrero-Botea și Moya-Anegón (2012). Baza de date permite gruparea jurnalelor după 27 de arii tematice, 313 categorii, 8 regiuni geografice și 239 de țări (SCImago, 2007)

Studiul nostru vizează o analiză comparativă în special la nivelul Europei de Est a unor indicatori oferii de baza de date sus-menționată, pentru domeniul afaceri, management și contabilitate (en. „Business, Management and Accounting”), cu scopul de a evidenția poziția României și de a decela posibile cauze și explicații ale situației cecetării în domeniul contabilității existente la noi.

4. Rezultatele cercetării

În analiza noastră am dorit să evidențiem măsura în care articolele publicate în revistele românești indexate în baza de date Scopus (în domeniul „Business, Management and Accounting”) participă, în special prin numărul de citări (ca indicator de calitate), la schimbul de idei din domeniul menționat. Studiul a vizat cu prioritate țările din Europa de Est (așa cum a fost realizată gruparea de către creatorii bazei de date), plecând de la premisa că nivelul de dezvoltare a pieții ideilor a fost influențat semnificativ, în sens negativ, de regimul comunist sub care au funcționat aceste țări timp de jumătate de secol. Perioada supusă analizei a fost 1996-2015.

Astfel, așa cum rezultă din **Tabelul nr. 1**, România ocupă un onorabil loc 3 din cele 23 de țări ale Europei de Est în care s-au publicat articole în domeniul analizat și care sunt indexate în baza de date Scopus.

Privită doar din perspectiva numărului de articole, situația poate părea mulțumitoare. Din păcate, la o analiză a citărilor acestor articole, lucrurile devin mai puțin plăcute. Astfel, dacă analizăm numărul total al citărilor, România coboară pe locul 8, iar din punctul de vedere al numărului mediu de citări pe articol, locul ocupat de România este 18. De asemenea, un element care indică un obicei nu foarte apreciat și nici foarte „sănătos” din perspectiva evaluării calității publicațiilor este nivelul mare al auto-citărilor, România clasându-se din acest punct de vedere pe locul 4.

Tabelul nr. 1. Clasamentul țărilor din Europa de Est în funcție de numărul de articole publicate (în perioada 1996-2015) și indexate în baza de date Scopus (domeniul „Business, Management and Accounting”)

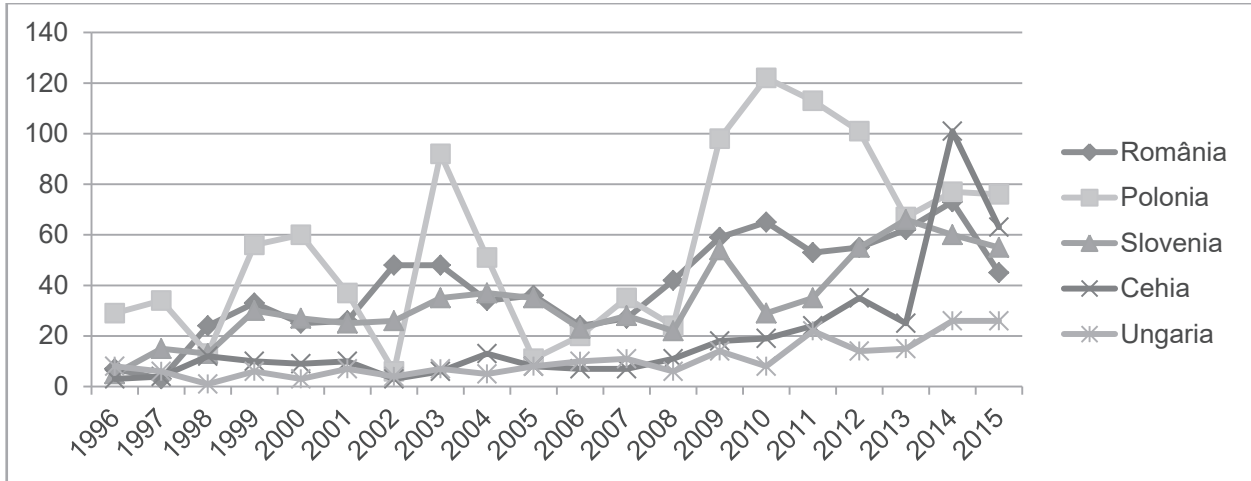
Poziția în clasament	Țara	Articole	Citări	Auto-citări	Numărul mediu de citări pe articol
1	Federația Rusă	2.495	1.498	227	0,6
2	Polonia	1.122	1.849	325	1,65
3	România	789	629	277	0,8
4	Slovenia	675	2741	549	4,06
5	Cehia	388	759	259	1,96
6	Bulgaria	260	210	24	0,81
7	Lituania	258	1870	954	7,25
8	Ungaria	207	1678	135	8,11
9	Croația	188	730	102	3,88
10	Estonia	150	639	152	4,26
11	Serbia	131	181	42	1,38
12	Slovacia	126	359	87	2,85
13	Letonia	100	236	41	2,36
14	Ucraina	99	189	26	1,91
15	Macedonia	36	66	5	1,83
16	Belarus	22	42	9	1,91
17	Bosnia și Herțegovina	20	15	0	0,75
18	Georgia	16	186	0	11,63
19	Albania	14	22	2	1,57
20	Azerbaidjan	13	8	1	0,62
21	Armenia	7	3	0	0,43
22	Munte negru	3	8	0	2,67
23	Moldova	3	0	0	0

Sursa: <http://www.scimagojr.com/countryrank.php?category=1401&area=1400®ion=Eastern%20Europe>

Situația comparativă a numărului de articole publicate de primele cinci țări din Europa de Est pentru care am găsit înregistrări în fiecare an este prezentată în **Figura nr. 1**. Deși în clasamentul pe țări aparținând Europei de Est este inclusă și Rusia, am exclus din analiza noastră această țară, pe de o parte, pentru că mărimea o face greu comparabilă cu celelalte țări și, pe de altă parte, pentru că geografic nu aparține exclusiv Europei.

Se poate observa o creștere semnificativă a numărului de articole publicate în România în perioada 2008-2014, una dintre explicații putând fi programele de studii doctorale finanțate prin proiecte de tip POS DRU (Programul Operațional Sectorial de Dezvoltare a Resurselor Umane) din 2007-2013, fapt evidențiat și de cercetări anterioare (Chersan și Mironiuc, 2015) și confirmat cumva de scăderea numărului articolelor publicate în anul 2015.

Figura nr. 1. Evoluția numărului de articole publicate de țările din Top 5 (Europa de Est) în perioada 1996-2015

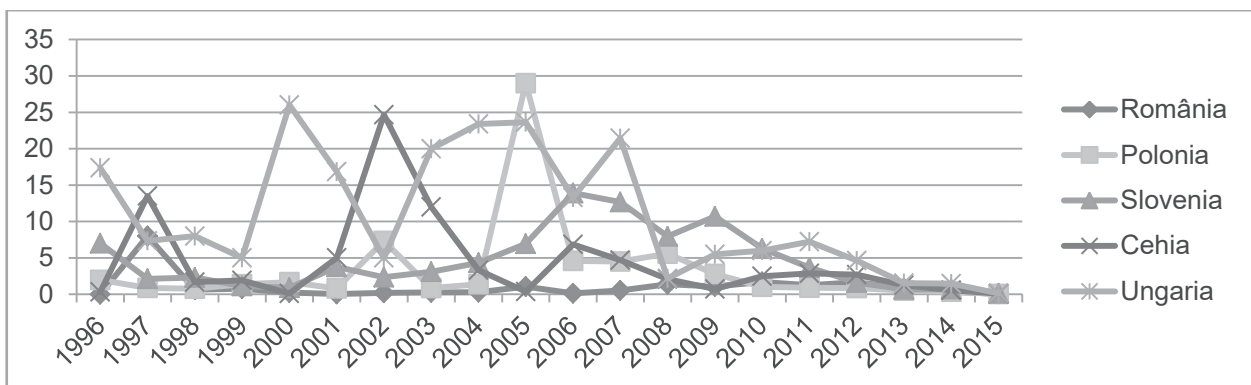

Sursa: Prelucrările autoarei, 2017

Din perspectiva numărului mediu al citărilor pe articol, situația comparativă pentru cele cinci țări este prezentată în **Figura nr. 2**. Constatăm că, pentru România, situația citărilor este constant îngrijorătoare, confirmând fie lipsa preocupării pentru articolele publicate de cercetătorii autohtoni, fie slaba lor calitate, fie lipsa accesibilității la respectivele cercetări, toate acestea conducând la concluzia lipsei unei piețe a ideilor pentru domeniul în discuție. Dacă pentru toate celelalte patru țări se constată, în unii ani, existența unui număr mare al citărilor, pentru România media cea mai mare a numărului citărilor

pe articol este 1,69, dacă excludem numărul mediu de 8 citări înregistrat în anul 1997. De asemenea, România se situează pe ultimul loc ca număr mediu al citărilor, cu 1,02 citări/articol, în timp de următoarea clasată înregistrează o medie de 3,36 citări/articol, iar prima clasată, Ungaria, are o medie de 10,8 citări/articol. Totuși, pentru ca situația României să nu pară extrem de dramatică, facem observația că numărul mediu al citărilor pentru articolele publicate în jurnalele din Estul Europei este de 2,87 citări/articol, față de 8,47 citări/articol în Vestul Europei.

Figura nr. 2. Evoluția numărului mediu de citări pe articol în țările din Top 5 (Europa de Est), în perioada 1996-2015

Sursa: Prelucrările autoarei, 2017

Deși nu se află între primele 5 țări în clasamentul pe întreaga perioadă, Georgia, Lituania, Estonia și Croația au un număr de citări pe articol peste media din Europa de Est.

Gingras (2016) arată că numărul de citări ale unui articol depinde de numărul referințelor pe care le conține. Altfel spus, cu cât un articol conține mai multe referințe, cu atât șansele de a fi citat cresc. Pe de altă parte, este evident că numărul de referințe pe articol a cunoscut o creștere importantă de-a lungul timpului și ca urmare a creșterii exponențiale a numărului de cercetători și de articole publicate. Cu alte cuvinte, așa cum arată Gingras (2016), printr-un simplu efect „demografic” există o șansă importantă ca numărul mediu de citări ale unui articol să crească pe parcursul timpului. Plecând de la această constatare, am analizat numărul de referințe pe care le conțin articolele din baza de date studiată și am ajuns la următoarele constatări:

1. Cu excepția unui jurnal din Croația (Management), unde numărul mediu al referințelor nu a fost în

niciunul dintre anii analizați mai mic de 33, restul jurnalelor au înregistrat, până în anul 2003, un număr maxim al referințelor de 11. România a atins abia în anul 2010 un număr mediu al referințelor pe articol de peste 10.

2. Numărul mediu al referințelor pe un articol publicat în Europa de Est a fost constant sub numărul mediu al referințelor pe un articol publicat în Vestul Europei. De exemplu, la nivelul anului 2015, numărul mediu al referințelor pentru articolele publicate în jurnalele din Estul Europei era 34, față de 48 în Europa de Vest.
3. Din punct de vedere al numărului auto-citărilor în total citări, România ocupă locul al doilea în Europa de Est (după Lituania) și primul loc în clasamentul celor cinci țări pentru care a fost posibilă o analiză mai aprofundată (Tabelul nr. 2). De asemenea, în acest context, facem observația că media auto-citărilor în total citări, în aceeași perioadă, este de 13% în jurnalele din Vestul Europei, față de 21% la nivelul Europei de Est.

Tabelul nr. 2. Ponderea auto-citărilor în totalul citărilor, în țările din Top 5 (Europa de Est), în perioada 1996-2015

Țara	Citări	Auto-citări	Ponderea auto-citărilor în total citări
România	629	277	44.04%
Cehia	759	259	34.12%
Slovenia	2741	549	20.03%
Polonia	1849	325	17.58%
Ungaria	1678	135	8.05%

Sursa: Prelucrările autoarei, 2017

Decalajul care există între țările din cele două regiuni, pe de o parte, precum și între România și celelalte țări din Estul Europei, pe de altă parte, poate fi explicat prin nivelul lor diferit de dezvoltare economică. Hart și Sommerfeld (1998) au demonstrat că numărul total de publicații dintr-o țară este strâns legat de produsul intern brut al acelei țări. Altfel spus, este evident că dezvoltarea științifică nu poate fi disociată de nivelul de dezvoltare economică a unei țări. De asemenea, nivelul redus al citării articolelor publicate în țările din Estul Europei ar putea fi consecința faptului că în aceste articole sunt tratate probleme de importanță locală, fapt care ar explica într-o oarecare măsură și nivelul ridicat al auto-citărilor.

În plus, putem presupune că articolele care tratează subiecte de importanță locală sunt publicate în limba țării în care este realizată cercetarea, ceea ce le reduce sensibil vizibilitatea. În consecință, ca urmare a nevoii de asigurare a vizibilității la nivel internațional, unele dintre reviste au devenit bilingve sau pur și simplu au încetat publicarea de articole în limba națională, devenind publicații de limbă engleză. Oricum, cel puțin din rațiuni strict demografice, o revistă publicată în limba engleză are un număr potențial de cititori mai mare decât o revistă publicată în orice altă limbă.

Pe de altă parte, deși citarea este considerată o măsură a vizibilității articolelor, această percepție poate conduce și la creșterea numărului auto-citărilor. Faptul nu este

deloc de neglijat în contextul în care la nivelul unor universități din România au fost solicitate informații privitoare la indicele h furnizat de Google Scholar.

Concluzii

Discuțiile apărute în ultimii ani în România cu privire la evaluarea cercetării s-au purtat încă de prin anii 1960 la nivelul societății occidentale, fapt ce a condus la apariția Science Citation Index (SCI), a indicelui h și a factorului de impact. În România trecerea la utilizarea acestor noi metode de evaluare a cercetării a fost determinată de nevoia găsirii unor forme de apreciere obiectivă a rezultatelor cercetării, în contextul trecerii la finanțarea diferențiată a universităților în funcție de performanțe. Dincolo de această nevoie de clasificare, ar fi fost necesare dezbateri și analize riguroase care să surprindă particularitățile diferitelor domenii de cercetare pentru găsirea unor forme de încurajare a cercetării, în contextul nevoii de modernizare a societății și de participare a cercetătorilor din România la schimbul de idei atât din țară, cât și din străinătate. Din păcate, aceste discuții, dacă au existat, au fost marginale, iar cercetarea este realizată mai degrabă ca obiectiv individual decât ca obiectiv instituțional. În plus, soluțiile pentru participarea la schimburile de idei nu sunt decât arareori instituționale (organizarea de conferințe și/sau întâlniri ale profesorilor din diferite specialități) și preponderent individuale. Mai mult, se întâmplă uneori ca eforturile individuale să nu fie apreciate, fiind câteodată subapreciate sau considerate „accidente” generate de „întâlniri” fericite ale autorilor români cu diferiți colaboratori străini.

Studiul nostru, deși limitat la baza de date Scimago care, la rândul ei, a avut ca suport exclusiv baza de date Scopus, a evidențiat câteva aspecte relativ cunoscute, dar nu neapărat recunoscute public, despre cercetarea din domeniul contabilității din România. În primul rând, numărul relativ mare de articole publicate în perioada analizată demonstrează mai degrabă tendința de a publica mult, fără o preocupare constantă pentru calitatea lucrărilor, cuantificabilă, de exemplu, prin numărul de citări primite într-un număr de ani. Această realitate este, poate, și consecința faptului că, până relativ recent, nu a existat vreo cerință legată de calitatea articolelor, alta decât indexarea în baze de date internaționale a jurnalelor în care erau publicate. Abia în ultimii ani, în criteriile pentru ocuparea funcțiilor didactice

au apărut și elemente care iau în calcul calitatea articolelor publicate, pe lângă factorul de impact și, mai nou, scorul (relativ) de influență al revistelor în care un candidat a publicat articole, fiind luate în calcul și citările. Din păcate, ca o consecință a nevoii de a publica în reviste cu factor de impact și a nevoii de a avea citări, s-au căutat soluții de tipul: publicarea în reviste cu factor de impact pentru care legătura cu domeniul de cercetare al candidatului este greu de găsit și citarea „colegială”. Practica nu este neapărat de condamnat în condițiile în care: modificarea criteriilor s-a făcut de cele mai multe ori fără o dezbateră prealabilă a propunerilor; revistele românești cu factor de impact în unele domenii de cercetare lipsesc; publicarea în reviste străine este extrem de dificilă, mai ales în contextul lipsei datelor care să permită realizarea unor cercetări de calitate.

O altă consecință a nevoii de a publica în reviste cu factor de impact a fost orientarea spre subiecte „la modă” la nivel internațional, care oferă șanse mai mari de publicare și, ulterior, de citare. Din păcate, în acest fel, s-a ajuns la dispariția aproape totală a dezbaterii și, implicit, a schimbului de idei pe probleme de interes local (național), ceea ce, mai ales în condițiile actuale de dezvoltare a țării noastre, nu este deloc dezirabil. În plus, dacă mulți ani a existat practica publicării lucrărilor unor conferințe cu teme de interes național în volume colective, întrucât acestora nu li se conferă un factor de impact, s-a renunțat și la această practică prin care se menținea un oarecare nivel al dezbaterii unor probleme care cu greu ar deveni de interes pentru jurnale.

De asemenea, după creșterea semnificativă a numărului articolelor publicate în perioada finanțării studiilor doctorale prin programe POS DRU, începând cu anul 2015, s-a înregistrat o scădere a numărului de articole publicate. O posibilă cauză a acestei scăderi este creșterea exigențelor jurnalelor românești, care, și din dorința de a fi indexate în baze de date cât mai prestigioase, au înăsprit procesele de revizuire a articolelor. Un exemplu edificator este revista „Audit financiar” care, începând din anul 2017, a trecut de la un regim de apariție lunară, la apariția trimestrială, cu scopul declarat de a „îmbunătăți calitatea articolelor publicate” (<http://revista.cafrr.ro/Acasa>).

Deși baza de date studiată nu a permis efectuarea unei astfel de analize, din cercetările anterioare (Gingras, 2016; Chersan și Mironiuc, 2015; Teixeira da Silva și Dobranszki, 2016a) reiese că în ultimele decenii s-a produs așa-numitul fenomen al „colectivizării” cercetării,

în sensul că în tot mai multe domenii cercetarea se face în echipă, după ce în secolul trecut articolele cu autor unic reprezentau regula, fiind destul de rare colaborările între autori. Fenomenul este interesant în condițiile în care, cel puțin la nivelul României, publicarea în echipă a rezultatelor cercetării presupune și împărțirea punctajului alocat acelei realizări. Explicația creșterii numărului de autori care semnează un articol este însă dată, cel puțin la noi, și de costurile tot mai mari ale publicării în reviste importante. Din păcate, la noi, încă nu se discută deloc despre aspectele etice care pot apărea în cazul colaborării la realizarea de articole, în condițiile în care la nivel internațional subiectul este în plină dezbateră. Teixeira da Silva și Dobranszki, Kamkar, Muscolo, Nasraoui, Ruan, Yu, Zeng, Winarto (2012, 2013, și 2016a,b) sunt autorii mai multor studii care au ca subiecte etica cercetării, colaborarea și parteneriatul în scrierea de articole științifice la nivelul multor țări și regiuni geografice.

Așadar, se observă că, pe lângă derivatele în evaluarea cercetării care pot fi sesizate și fără studii bibliometrice, este o realitate faptul că în procesul de publicare a articolelor științifice, cei mai afectați sunt cercetătorii din domeniul științelor umane și sociale ale căror subiecte sunt mai degrabă de interes „local” decât cele din științele „tari”, cum ar fi: matematică, medicină, fizică, chimie etc.

În aceste condiții, nu trebuie să ne mire că „practicile sunt adaptate criteriilor, deși situația ar trebui să fie invers” (Gingras, 2016, p.40), dar ar trebui să ne întristeze faptul că, la noi, „trecerea de la o teorie la alta

se face fără discuție critică, fără dezbateră, fără opoziție” (Patapievici, 2004, p.88).

Mai mult, într-un studiu publicat recent, Urdari, Farcaș și Tiron Tudor (2017, p. 19) prezintă în mod obiectiv și tranșant realitatea actuală din învățământul superior românesc: „Concentrarea pe publicarea în reviste de top se face în detrimentul cultivării unor probleme de cercetare semnificative pe termen lung; cerințele de publicare impuse de facultăți îi determină pe universitari să-și neglijeze activitățile didactice; maniera de conducere a universităților îi forțează pe profesori să se deconecteze de la mediul economico-social; în loc să dezvolte atmosfera de colegialitate, procesul de evaluare a condus la amplificarea tensiunilor dintre colegi, iar practicile nu pot fi corectate și redirecționate spre scopul inițial al instituțiilor de învățământ superior.”

Multe dintre aspectele sesizate și descrise în studiul nostru pot fi explicate, cel puțin parțial, și psihologic. Astfel, prezentând sinteza profilului cultural al românilor, ca rezultat al unui studiu foarte amplu și riguros, David (2015) susține că românii au o cultură care promovează mai degrabă heterodeterminarea (influența tradiției) față de autodeterminare (autonomia în decizie) și pragmatismul (interesul personal) față de spiritul civic. Mai mult, același studiu arată că, față de alți europeni, românii sunt mai puțin preocupați de binele general sau de binele celor cunoscuți, de căutarea noului și de independență, însă, pentru a face o impresie bună, atunci când este nevoie, se prezintă ca preocupați de aceste valori.

BIBLIOGRAFIE

1. Archambault, E., Campbell, D., Gingras, Y. și Larivière, V. (2009), Comparing bibliometric statistics obtained from the Web of Science and Scopus, *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, vol. 60, nr. 7, pp. 1301-1517, DOI 10.1002/asi.21062.
2. Ball, R. și Tunger, D. (2006), Science indicators revisited: Science Citation Index versus SCOPUS: A bibliometric comparison of both citation databases, *Information Services & Use*, vol. 26, nr. 4, pp. 293-301, DOI 10.3233/isu-2006-26404.
3. Bar-Ilan, J. (2008), Which h-index? A comparison of WoS, Scopus, and Google Scholar, *Scientometrics*, vol. 74, nr. 2, pp. 257-271, DOI 10.1007/s11192-008-0216-y.
4. Belew, R.K. (2005), Scientific impact quantity and quality: Analysis of two sources of bibliographic data, accesat pe 4 martie 2009, pe <http://arxiv.org/abs/cs.IR/0504036>.
5. Chersan, I.-C și Mironiuc, M. (2015), Incursion in the audit and accounting research over one decade. Intuitive analysis on the articles published in Audit Financiar Journal, *Audit financiar*, vol. XIII, nr. 2(122)/2015, pp. 116-129.
6. David, D. (2015), *Psihologia poporului roman. Profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitivă-experimentală*, POLIROM.
7. Falagas, M.E., Pitsouni, E.I., Malietzis, G.A. și Pappas, G. (2008), Comparison of PubMed,

- Scopus, Web of Science, and Google Scholar: strengths and weaknesses, *FASEB Journal*, vol. 22, nr. 2, pp. 338-342, DOI 10.1096/fj.07-9492lsf.
8. Gavel, Y. și Iselid, L. (2008), Web of Science and Scopus: A journal title overlap study, *Online Information Review*, vol. 32, nr. 1, pp. 8-21, DOI 10.1108/14684520810865958.
 9. Gingras, Y. (2016), *Derive în evaluarea cercetării. Despre o bună utilizare a bibliometriei*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași.
 10. Guerrero-Bote, V.P. și Moya-Anegón, F. (2012), A further step forward in measuring journals' scientific prestige: The SJR2 indicator, *Journal of Informetrics*, vol. 6, no. 4, pp. 674–688, DOI 10.1016/j.joi.2012.07.001.
 11. Hart, P.W. și Sommerfeld, J.T. (1998), Relationship between growth in gross domestic product (GDP) and growth in the chemical engineering literature in five different countries, *Scientometrics*, vol. 42, nr. 3, pp. 299-311, DOI 10.1007/BF02458373.
 12. Hicks, D., Wouters, P., Waltman, L., de Rijcke, S. și Rafols, I. (2015), Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics, *Nature*, vol. 520, nr. 7548, pp. 429-431, DOI 10.1038/520429a.
 13. *Nature* (2015) (Editorial), A numbers game, vol. 523, nr. 7559, pp. 127-128, DOI 10.1038/523127b.
 14. *Nature* (2016) (Editorial), Time to remodel the journal impact factor, vol. 535, nr. 7613, pp. 466, DOI 10.1038/535466a.
 15. Norris, M. și Oppenheim, C. (2007), Comparing alternatives to Web of Science for coverage of the social sciences' literature, *Journal of Informetrics*, vol. 1, nr. 2, pp. 161–169, DOI 10.1016/j.joi.2006.12.001.
 16. Patapievici, H.-R. (2007), *Despre idei și blocaje*, Editura Humanitas, București.
 17. Patapievici, H.-R. (2004), *Discernământul modernizării*, Editura Humanitas, București.
 18. Patapievici, H.-R. (2014), *De ce nu avem o piață a idelilor*, Ediția a 2-a, Editura Humanitas, București.
 19. Sangster, A. (2015), You cannot judge a book by its cover: The problems with journal rankings, *Accounting Education: an international journal*, vol. 24, nr. 3, pp. 175-186, DOI: 10.1080/09639284.2015.1055929.
 20. SCImago. (2007). SJR — SCImago Journal & Country Rank, accesat pe 21 iulie 2015, la adresa <http://www.scimagojr.com>.
 21. Teixeira da Silva, J.A. și Dobranszki, J. (2016a), How authorship is defined by multiple publishing organizations and STM publishers, *Accountability in Research: Policies and Quality Assurance*, vol. 23, nr. 2, pp. 97-122, DOI 10.1080/08989621.2015.1047927.
 22. Teixeira da Silva, J.A. și Dobranszki, J. (2016b), Multiple authorship in scientific manuscripts: ethical challenges, ghost and guest/gift authorship, and the cultural/disciplinary perspective, *Science and Engineering Ethics*, vol. 22, nr. 5, pp. 1457–1472, DOI 10.1007/s11948-015-9716-3.
 23. Teixeira da Silva, J.A. și Kamkar, B. (2013), International collaboration, co-operation and partnerships in science writing in the Islamic Republic of Iran, *The Asian and Australasian Journal of Plant Science and Biotechnology*, vol. 7, Special Issue 1, pp. 61–65.
 24. Teixeira da Silva, J.A. și Muscolo, A. (2012), International collaboration, co-operation and partnerships in science writing: Focus on Italy, *Romanian Biotechnological Letters*, vol. 17, nr. 2, pp. 7043–7048.
 25. Teixeira da Silva, J.A. și Nasraoui, B. (2013), International collaboration, partnerships or co-operation (CPC) in science writing: Case of Africa and the Middle East with a focus on Tunisia, *The African Journal of Plant Science and Biotechnology*, vol. 7, nr. 1, pp. 99–105.
 26. Teixeira da Silva, J.A., Ruan, C.-J., Yu, X.-N. și Zeng, S.-J. (2013), International collaboration, scientific ethics and science writing: Focus on China, *The Asian and Australasian Journal of Plant Science and Biotechnology*, vol. 7, Special Issue 1, pp. 38–45.
 27. Teixeira da Silva, J.A. și Winarto, B. (2013), Challenges to science development and international publishing in Indonesia, *The Asian and Australasian Journal of Plant Science and Biotechnology*, vol. 7, Special Issue 1, pp. 46–56.
 28. Urdari, C., Farcaș, T.V. și Tiron Tudor, A. (2017), Assessing the legitimacy of HEIs' contributions to society: the perspective of international rankings, *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, vol. 8, nr. 2, pp. 191-215, DOI 10.1108/SAMPJ-12-2015-0108.